

پیشگفتار

فرهنگ توصیفی و تحلیلی آثار برگزیده نمایشی حاصل پژوهشی است که با یاری معاونت پژوهشی دانشگاه تهران در اسفند ماه ۱۳۷۹ تصویب گردید.

از آنجا که در ایران، فرهنگی مختص آثار نمایشی وجود ندارد و بسیاری از آثار که غالباً از شهرتی جهانی برخوردارند در کشور ما ناشناخته مانده، نه ترجمه شده و نه به اجرا درآمده‌اند، بر آن شدم که به تهیه این فرهنگ مبادرت ورزم. در کتاب حاضر سعی بر این بوده است که در حد امکان نمونه‌هایی از انواع مختلف نمایشی (کمدی، تراژدی، درام و...) از میان برجسته‌ترین آثار، از قرون وسطی تا عصر حاضر، انتخاب شود. ابتدا چکیده نمایشنامه‌ها و سپس بخش کوتاهی ارائه گشته که با علامت ◊ مشخص شده است. در این بخش، که گاهی به فراخور موضوع کمی مفصل‌تر است (مانند *آوازه‌خوان طلاس* اثر یونسکو) درونمایه‌های نمایشنامه، اندیشه و زیباشناسی نویسنده در ارتباط با عصر و جریان ادبی که بدان تعلق دارد مورد بررسی قرار گرفته است و جایگاه اثر را در مجموعه آثار نویسنده مشخص می‌سازد. در بیشتر موارد به تحلیل یک یا چند اثر برای معرفی نویسندگانی چون آپولینر، وینی، پیراندلو یا برشت اکتفا شده است ولی گاه به بررسی اغلب آثار نویسندگانی چون کورنی، راسین یا مولیر که بر تارک ادبیات قرن هفده فرانسه درخشیدند، یا ماریوو که در قرن هجده شاهکارهای ماندگاری خلق کرد، یا یونسکو، نمایشنامه‌نویس پیشروی تئاتر پوچی، پرداخته شده است.

می‌دانیم که از اواخر قرن نوزده درهای تئاتر سراسر اروپا به روی صحنه‌های تئاتر فرانسه گشوده شد و از سال ۱۸۸۸، آثار نمایشنامه‌نویسان بزرگ اغلب کشورها در فرانسه به اجرا درآمد. با وجود اینکه این فرهنگ بیش از ۲۷۰ اثر نمایشی را در برمی‌گیرد که به ۱۳۵ نویسنده مختلف تعلق دارد، مسلماً در چهارچوب محدود آن معرفی آثار برجسته تمام نویسندگان بزرگ جهان میسر نبوده است. به همین خاطر توجه خود را بیشتر به آثار نویسندگان فرانسوی زبان معطوف ساختم و به ارائه نمونه‌ای چند از آثار نویسندگان دیگر کشورها مانند انگلیس، آلمان، ایتالیا، ایران، لبنان، روسیه یا اسپانیا بسنده کرده‌ام.

ضمناً عناوین تمام نمایشنامه‌ها به زبان فرانسه ارائه شده است. در فرهنگ حاضر تعداد نمایشنامه‌نویسان قرن بیستم بیش از نیمی از نویسندگان دیگر اعصار است و نمایشنامه‌هایی که از آنها ارائه شده، رقمی بیش از ۱۵۰ نمایشنامه را تشکیل می‌دهد. لیکن بسیاری آثار ارزنده‌ای که به دلایل مختلف، نامی از آنها به میان نیامده است و می‌توانند موضوع فرهنگهای دیگری قرار گیرند. برای دسترسی آسان‌تر به مطالب، دو نمایه در نظر گرفته شده است. عنوان فارسی نمایشنامه‌ها (و معادل آنها به فرانسه) نمایه اول، اسامی و آثار نمایشنامه‌نویسان (سال تولد و حیاتیات فوت آنها) موضوع نمایه دوم را تشکیل می‌دهد. شایان ذکر است که برای تهیه این کتاب از متون نمایشنامه‌های مختلف، فرهنگهای گوناگون و به‌ویژه فرهنگ زیر بهره جسته‌ام:

Dictionnaire des grandes œuvres de la littérature française, sous la direction de Henri Mitterand.

در پایان مراتب سپاس خود را از دو همکار محترم در دانشگاه شهید بهشتی و دانشگاه تهران، خانمها دکتر مهوش قویمی و دکتر ناهید شاهروردیانی که تا نیمه راه با من همگام بوده‌اند، ابراز می‌دارم و از دانشجویان کارشناسی ارشد و دکتری این دو دانشگاه، آقایان مسعود قارداش‌پور و روح‌الله حسینی که مرا در تدوین بخشی از این فرهنگ یاری نموده‌اند، صمیمانه تشکر می‌کنم؛ همچنین از گروه زبان و ادبیات فرانسه و مدیریت تدوین منابع درسی و علمی «سمت» که در ویراستاری کتاب حاضر کمال دقت را داشته‌اند سپاسگزاری می‌نمایم.

امید است که تدوین این فرهنگ، برای دانشجویان و عموم مردم علاقه‌مند به ادبیات نمایشی گام کوچکی باشد در راه تجدید خاطره با آثار قدیم و آشنایی با آثار جدید نمایشی. همچنین انتظار می‌رود که این آشنایی انگیزه‌ای برای علاقه‌مندان این هنر فراهم آورد، آنها را تشویق به مطالعه اصل نمایشنامه‌ها بگرداند و باعث رونق ادبیات نمایشی و شکوفایی تئاتر ایران گردد.

مؤلف